ECLI:LV:AT:2024:1216.C68291820.17.L
Lieta Nr. C68291820, SKC-937/2024
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2024.gada 16.decembrī

Senāta senatoru kolēģija šādā sastāvā: senatore referente Zane Pētersone, senatori Kaspars Balodis un Ļubova Kušnire

izskatīja rīcības sēdē /pers. D/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 4.aprīļa spriedumu civillietā /pers. D/ prasībā pret Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme" par pēcapmaksas paziņojuma atzīšanu par spēka neesošu un naudas piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 4.aprīļa spriedumu apmierināta /pers. D/ prasība pret Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme". Tiesa nosprieda atzīt par spēkā neesošu Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme" 2019.gada 6.maija pēcapmaksas paziņojumu Nr. /numurs/ „Par nesamaksāto maksas autostāvvietas lietošanas pēcapmaksu" un piedzīt no atbildētājas prasītāja labā uz pēcapmaksas paziņojuma pamata 2019.gada 27.jūnijā samaksātos 17 *euro*, tiesas izdevumus 145,27 *euro* un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus advokāta darba samaksai 5,10 *euro*.

[2] Prasītājs/pers. D/ ir iesniedzis kasācijas sūdzību par šo spriedumu daļā par piedzenamo ar lietas vešanu saistīto izdevumu apmēru.

Kasācijas sūdzībā argumentēts, ka celtā prasība ir nemantiska rakstura, nevis mantiska rakstura prasība, tādēļ izdevumi advokāta palīdzības samaksai prasītājam pienākas uz Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punkta „d" apakšpunkta pamata kā par nemantiska rakstura prasību, nevis uz Civilprocesa likuma 44.panta pirmās daļas 1.punkta „a" apakšpunkta pamata kā par mantiska rakstura prasību. Primārais ir nemantiskais prasījums par pēcapmaksas paziņojuma atzīšanu par spēka neesošu, jo prasītāja galvenais mērķis bija apstrīdēt šī paziņojuma tiesiskumu. Prasības pamatojums ir vērsts uz pēcapmaksas paziņojuma atzīšanu par spēka neesošu un neparedz mantiska labuma iegūšanu.

Motīvu daļa

[3] Senatoru kolēģija atzīst, ka ir Civilprocesa likuma 464.[1]panta otrās daļas 2.punktā norādītais pamats atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību, jo kasācijas sūdzības argumenti nerada pamatu uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas rezultāts ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.

[4] Senatoru kolēģija papildus norāda, ka apgabaltiesa pareizi novērtējusi celto prasību kā mantiska rakstura prasību.

[4.1] Apgabaltiesa pamatoti atsaukusies uz Senāta atziņu (kurai kasācijas sūdzībā piekrīt arī prasītājs), ka kritērijs prasības rakstura (mantiska vai nemantiska) noteikšanai ir apsvērums, vai ar konkrēto prasījumu tiek iegūts kāds mantiski novērtējams labums (sk. *Senāta 2018.gada 30.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-179/2018, ECLI:LV:AT:2018:0830.C31302315.1.S, 8.2.punktu*).

Minētais vienlīdz attiecināms gan uz prasībām, kas vērstas uz to, lai mantiski novērtējams labums nonāktu prasītāja mantā (piemēram, prasības par naudas piedziņu vai mantas izprasīšanu), gan arī uz prasībām, kas vērstas uz to, lai prasītāja manta nesamazinātos par attiecīgā mantiskā labuma tiesu (piemēram, prasības par maksājumu vai devumu izbeigšanu).

Apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka, tā kā prasītājs prasības apmierināšanas rezultātā iegūst naudu – mantisku labumu – tad prasībai ir mantisks raksturs (salīdzināšanai sk. arī *iepriekšminētā Senāta sprieduma 8.4.punktu*).

[4.2] Nav šaubu un arī prasītājs neapstrīd, ka otrais prasījums par 17 *euro* piedziņu kā naudas piedziņas prasījums ir mantiska rakstura prasījums. Tomēr kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatā galvenais esot pirmais – nemantiskais – prasījums par pēcapmaksas paziņojuma atzīšanu par spēka neesošu, jo prasītāja galvenais mērķis esot bijis apstrīdēt šī paziņojuma tiesiskumu.

Senatoru kolēģija šādam argumentam nepiekrīt turpmāko apsvērumu dēļ.

[4.2.1] Pirmkārt, nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskatam par to, kurš no abiem prasījumiem ir galvenais prasījums.

Prasītājs pirmajā prasījumā ir lūdzis atzīt par spēkā neesošu Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme" 2019.gada 6.maija pēcapmaksas paziņojumu. Senatoru kolēģija norāda, ka nevis kreditora izrakstīts dokuments, bet gan konkrētu tiesisko attiecību (tostarp saistību) esība vai neesība ir tā saucamās atzīšanas jeb prejudiciālas prasības priekšmets. Tādēļ minētais prasījums iztulkojams tādējādi, ka prasītājs pēc būtības ir lūdzis atzīt pēcapmaksas paziņojumā norādītās saistības neesību, ko pamatojis ar šī paziņojuma pamatā esošo apstākļu novērtējumu. Tomēr, neskatoties uz neprecizitāti prasījuma formulējumā, no prasības pieteikuma ir saprotams, ka šis pirmais pieteiktais prasījums ir negatīvās atzīšanas prasījums.

Senāts, atsaucoties arī uz tiesību doktrīnu, ir vairākkārt norādījis, ka atzīšanas prasību, ņemot vērā tās juridisko būtību un mērķi, var celt vienīgi līdz tiesību aizsardzības izdarīšanas brīdim, tāpēc atzīšanas prasībai vairs nav vietas, ja atbildētājs jau ir aizskāris to tiesību, kuras atzīšanu prasītājs būtu varējis lūgt ar prejudiciālo prasību. Ja prasības pieteikumā prasītājs apgalvo, ka viņa subjektīvās tiesības atbildētājs jau ir aizskāris, tad prasītājam jāceļ nevis atzīšanas prasība, bet gan izpildīšanas jeb piespriešanas prasība (sk. *Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933, 291.–294.lpp.; Senāta 1929.gada 24.oktobra spriedumu lietā Nr. 202 un 1929.gada 25.aprīļa spriedumu lietā Nr. 37. Grām.: VI Izvilkumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem. Sastādījuši: senators F. Konradi un Rīgas apgabaltiesas loceklis A. Valters. Rīga: Autoru izdevums, 1930, 79.–80.lpp.; Senāta 2023.gada 4.jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-719/2023, ECLI:LV:AT:2023:0704.SKC071923.9.L.*

7.2.punktu, 2024.gada 13.maija sprieduma lietā Nr. SKC-99/2024, ECLI:LV:AT:2024:0513.C68316121.19.S, 12.1.2.punktu, 2024.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-755/2024, ECLI:LV:AT:2024:1212.C770938923.25.S, 8.2.punktu).

Citiem vārdiem, likumiskā interese, bez kuras nevar tikt celta prasība, pieprasa, lai prasītājam būtu iemesls konkrētās prasības celšanai, un atzīšanas prasības gadījumā par šādu iemeslu citastarp kalpo atbildētāja rīcība vai citi apstākļi, kas apdraud prasītāja tiesisko stāvokli nākotnē. Taču par prasītāja tiesiskā stāvokļa apdraudēšanu nākotnē nevar būt runas tad, ja viņa subjektīvo tiesību aizskārums jau ir noticis (sk. *Senāta 2023.gada 4.jūlija lēmuma lietā Nr. SKC-719/2023, ECLI:LV:AT:2023:0704.SKC071923.9.L, 7.2.punktu, 2024.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-755/2024, ECLI:LV:AT:2024:1212.C770938923.25.S, 8.2.punktu*).

Nav strīda, ka /pers. D/ pēcapmaksas paziņojumā pieprasīto summu samaksājis 2019.gada 27.jūnijā – vairākus mēnešus pirms prasības celšanas. Tādējādi prasības celšanas laikā prasītāja subjektīvo tiesību aizskārums jau bija noticis, un nav runas par viņa tiesisko stāvokli nākotnē. Ievērojot minēto, prasītājs pirmo prasības pieteikumā norādīto prasījumu – atzīšanas prasījumu – nemaz nevarēja celt, kas izslēdz viņa kasācijas sūdzībā ietverto argumentu, ka pirmais prasījums esot galvenais viņa prasībā.

Ņemot vērā, ka prasītājs pēcapmaksas paziņojumā prasīto summu jau bija samaksājis, viņš varēja celt tikai piespriešanas prasību par šīs nepamatoti pie atbildētājas esošās summas piedziņu, ko viņš arī ir darījis ar otro prasības pieteikumā norādīto prasījumu par 17 *euro* piedziņu, kas neapšaubāmi ir mantisks prasījums. Savukārt pēcapmaksas paziņojuma pamatotība ir šāda piespriešanas prasījuma pamata apstāklis (t. i., tas veido prasības pamatu), kas tiesai jāvērtē, lai noteiktu, vai piespriešanas prasījums ir apmierināms vai noraidāms. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu lietas apstākļu juridiskais novērtējums ir ietverams sprieduma motīvu daļā, nevis rezolutīvajā daļā (sk. arī *Senāta 2024.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-755/2024, ECLI:LV:AT:2024:1212.C770938923.25.S, 15.1.punktu*).

Ievērojot, ka spriedums daļā, ar kuru tiesa apmierinājusi abus prasījumus, nav pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā, senatoru kolēģijai nav pamata ierosināt kasācijas tiesvedību par to, ka pirmais prasījums ir izspriests pēc būtības sprieduma rezolutīvajā daļā, taču tas neliedz pārbaudīt celto prasījumu raksturu, lai varētu novērtēt kasācijas sūdzības argumentus par tiesāšanās izdevumiem.

[4.2.2] Otrkārt, senatoru kolēģija nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja ieskatam, ka pirmais – atzīšanas – prasījums ir nemantisks prasījums.

Pat gadījumā, ja prasītājs pieprasīto summu vēl nebūtu samaksājis un viņš varētu celt atzīšanas prasību par pēcapmaksas paziņojumā norādītās saistības neesību, arī šāda prasība būtu mantiska, jo tās mērķis būtu noskaidrot mantiskas saistības, kas ir novērtējama, proti, 17 *euro* maksāšanas pienākuma, neesību un attiecīgi panākt, ka prasītāja manta par šādu summu nesamazinās.

[4.3] Ievērojot visu iepriekšminēto, apgabaltiesas secinājums par to, ka /pers. D/ šajā lietā ir cēlis mantiska rakstura prasību, ir pareizs.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 464.panta trešo daļu un 464.[1]panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. D/ kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2024.gada 4.aprīļa spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore Z. Pētersone Senators K. Balodis Senatore Ļ. Kušnire